

Česká próza

František Kautman
Alternativy

F. Kautman

fra

František Kautman

Alternativy

fra

František Kautman
Alternativy

František Kautman

Alternativy

fra

Kniha vychází s podporou
Ministerstva kultury ČR.

Česká próza
František Kautman
Alternativy

Redaktorka Milena Vojtková
Jako eknihu vydalo roku 2014 Fra,
Šafaříkova 15, 12000 Praha 2,
fra@fra.cz, www.fra.cz
Elektronické vydání první

© Éditions Fra, 2014
Text © František Kautman, 2014
Author photo © Petr Kotyk, 1995
ISBN 978-80-86603-41-4
ISBN 978-80-87429-82-2 (Pdf)
ISBN 978-80-87429-83-9 (ePub)
ISBN 978-80-87429-84-6 (Mobi)

Obsah

Mariáš	9
Až dostanu slovo	83
Každý začátek je lehký	137
V osmém měsíci	189
Dialog Františka Kautmana se svatým Františkem z Assisi, vedený v čase adventním L. P. 1969	265
Never more	317
<i>Poznámka autora</i>	331

Mariáš

Číšník nám se zdvořilou úklonou podal karty. Chvilí ležely netknuty na stole, pokukovali jsme jeden po druhém, snad se každému zdálo nezdvořilé, aby se chopil karet jako první. Měl by to udělat ten, kdo dal návrh, abychom si zahráli. Ale právě ten se k tomu měl nejméně. Blazeovaně vtahoval dým silně aromatizované cigarety a díval se kamsi do neurčitého prostoru, ohraničeného kulečnickovým stolem, potaženým silně vybledlým zeleným sukem a zacloněným separovaným stolkem, odkud se občas ozval tlumený a přerývaný smích. Jsem tu, jak se zdá, nejmladší a nehodí se, abych byl příliš iniciativní, proto jsem zatím zkoumal vzorek na rubu vrchní karty. Připadalo mi velice obtížné jej popsat. Podklad tvořilo jednotné pole, pokryté sítí jakýchsi kosočtvercových útvarů temně růžové barvy, ale asi to nebyly kosočtverce, spíš kosodélníky. Při bližším prohlížení však vyšlo najevo, že to nejsou ani kosodélníky, ale zvláštní tvary, složené ze dvou trojúhelníkových obrazců s ostrým úhlem silně zaobleným a s paprskovitě roztřepenou základnou – trojúhelníky byly zřejmě rovnostranné. Uprostřed zdánlivého kosodélníku, rozčleněného slabou bílou úhlopříčkou, se jemně rýsoval nevelký, bíle ohraničený tmavorůžový kruh. Obrazce nebyly zřetězeny v obvyklém tvaru včelího plástu, ale byly mozaikovitě naskládány tak, že kratší strana jednoho obrazce se dotýkala delší strany druhého a naopak. Podklad byl však ještě vrcholem pravidelnosti ve srovnání s černým, ornamentálně rozvětveným, podivuhodně spojovaným a neméně nepochopitelně přerušovaným meandrem, který jej překrýval.

Na první pohled se meandr zdál zcela chaotický, ale jakási velmi složitá zákonitost v jeho výstavbě a v opakování určitých tvarů tu asi byla, aspoň se to zdálo, nedala se však téměř postihnout. Nikdy v životě jsem neviděl tak složitou, abstraktní a přitom pravidelnou ornamentální kompozici. Karty byly staré, zachované, i když ohmatané, poctivé dvouhlavky. Jaký umělec asi navrhoval jejich rub?

Jsem tu zřejmě nejstarší, a tak musím začít. Ti dva se k ničemu nemají, každý si hledí svého, jako kdybych to byl já, kdo s tím návrhem přišel. Ne že bych si nechtěl zahrát, ale zase abych bez toho nemohl být, to ne. Mám tu sedět a jen tak koukat, nebo hrát, to je přece jedno. Když oni chtějí. Vlastně ten jeden chce. Ten mladý jen tak přikývl, nebo ani to ne, prostě nic nenamítal, když byl návrh vysloven. Udělal to jedinou větou a jak šikovně a zdvořile: *Jsmo tu tři, pánové, tak zrovna do mariáše, nevím jak vy, ale já liciťák zbožňuju*, a když se nesetkal s odporem, zavolal číšníka.

Malá dáva, vyhrkl obvyklou frází, sejmul několik karet a obrátil je. Byl to zelený spodek – Walter Fürst. Hraju mariáš třicet let, ale kdyby se mě někdo zeptal, kdo je Walter Fürst, tak bych určitě nevěděl, že je to zelený spodek. Třebas mi Walter Fürst přinese štěstí. Druhá sejmutá karta byla kulová osma a třetí žaludské eso. Neřekl ani slovo, asi třikrát prohodil karetní svazek – nemíchej to, troubo, chtěl jsem říci, ale neřekl, bylo by to neslušné, to zas bude ovčinec, než se to trošku složí dohromady, dal sejmout a obřadně – nějak si s tím moc hraje – napadlo mě – rozdal.

Licituju já. A vida. Walter Fürst mi štěstí přinesl. Přišel mi znovu a spolu s ním šest zelených, bez devítky a bez svrška. Pravda, k tomu taková chamradi-

na, sedma červená, devět žaludů, osm kulí a spodek kulí, ten se jmenuje Itell Reding, takové vznešené jméno. Vědět tak, co je v talonu. Mám šintovat na stovku? S tou chamradinou, betla bych z toho sice nějak sválel, ale... Hlásím sedmu.

Chvíli váhal, díval se utkvěle do svého partu, jako kdyby soustředěným pohledem mohl vykouzlit aspoň desítku navíc. – *Nemám* – vyjekl popuzeně – vida, a copak pan kolega, a pan kolega se ošívá, jako kdyby ho kousaly blechy, ale také vrtí hlavou, no jo – první hra, neznáme se, držíme se při zdi, nikdo nechce riskovat. Chmátnu po talonu. Dva králové, ale jsou mi celkem na nic: červený a kulový. Králové se nemenují nijak. Toho jsem si také všiml poprvé. Že bych teda měl silnou kartu... Ale s těmi trumfy už to nějak... odhazují devět žaludů a červenou sedmu. *Tak je to zelená* – *Flek na hru* – No jo, trháte, to je z povinnosti. Větší? Chvíle mlčení. Kdybych jen věděl, že nemáte dvacku. Můžete mít jedinež žaludovou. Ale co, první hra se nemá pokládat. *Větší* – říkám si, jestli se teď kamarád otočí, pak má tu dvacku a jsem v tom. Ale kamarád se netočí a dívá se neutrálně, jako kdyby se ho hra vůbec netýkala.

Neměl jsem se dát vyrušit. Nesmysl. Člověk není ani chvíli sám. Musím odejít před šestou, aby mi nezavřeli. Musím koupit okurky a chleba. Chleba možná už nebude. Žena řekne, no jo, tak jsme zase bez chleba. Vždycky jsme bez chleba, když ho máš koupit ty. Byli jsme bez něj asi dvakrát. Dvakrát je pro ni vždycky.

Osm kulí. Hodil tam sedmu. Táto, a jsou na Marsu lidi? Já nevím, asi ne. Vědci říkají, že ne. A proč je teda mám vymalovaný v knížce? Mají nohy jako pavouci. To je taková fantazie, to si lidi vymysleli, dlouho si totiž mysleli, že...

Neřekl ani slovo a stáhl desítkou štych k sobě. Tak kule hoří. Král žaludů. Jde mi pod desítku. Kdepak, kamaráde, ty tluču. Osma trumfovní. Přihodil opět zcela netečně sedmu. Ten chlap má všechny sedmy. Ale taky asi desítky a esa. Kdybych věděl...

To mi neměli dělat, neměli. Pro tohle jsem se přece nedřel. Víš, soudruhu, říkali, chápeme, že jsi hodně udělal... He, udělal, udělal, ale vy to nevidíte, vy jste všechno zapomněli a já samozřejmě už nestačím, já jsem ne- zestárl, do penze mám ještě daleko, ne- zestárl, ale za- sta- ral. Protože všechno se modernizuje, všechno je pružnější, kluci mají dlouhý vlasy jako andělové, zpívají kovbojky, holky nosí sukně do půl stehna, malíři patlají po plátnech všelijaký šmouhy a člověk aby se styděl nasadit si na klopou odznak, ledaže by byl sparťanský nebo slávistický.

Tak mě našli. Dřív nebo později každého najdou. Díváš se do slunce a slunce tě oslní. Vyjídá ti oči. Ten pohled snese málokdo. A přece musíš mít odvalu ho snést. Možná že tuhle hru vyhraju a že mi Walter Fürst přinese štěstí. A možná taky, že ji nevyhraju. A i kdybych vyhrál, říká se, že první vyhrání... Můžu vyhrát moc takových bezvýznamných her a pak jednu velikou, napínavou, rozhodující, *svou* partii prohrát. A třeba dokonce vlastní vinou.

Kulový spodek. Teď už vás snad najdu. Žena má nakonec pravdu. Totiž nemá pravdu v tom, co říká, ale proč to říká. Moc jsem se zlobil, když chtěla dát našeho kluka pokřtít. Kvůli mamince. A já ustoupil, maminka byla na umření, taky umřela, tak aby měla před smrtí nějakou radost. Všechno se to dělo beze mě a za mými zády, nikdy jsem si toho nevšímal a nechtěl všimnout – můžu mazat, a jé, já mám mazuňku, dejž to pámbu. Žaludy tlouk, tak tam hodím desítku.

Výborně, kamaráde. To už máme dvě. Nevím, nevím, na co ses točil. Trumfů máš hodně, to vidím, jen jestli ti budou něco platný. A zase žaludy. Všechno zastaralo. Zastarala naše závodní kuchyně, zastaral náš prapor, co jsme nosili za první republiky, zastaral Gottwald se Zápotockým a Stalin s Molotovem a pomalu zastaral i Lenin a Marx. Zastarala dělnická třída, kluk říká, táto, kdybys to byl dotáh aspoň na místra, kluk je smrkáč a vydělává dvakrát tolik co já a říká, táto, neblbni pořád s těma řečma, vždyť se nám kdekdo směje, to mi říká vlastní kluk a já mu nesmím rozbít hubu, je vzornej pracovník a na všechno kašle a já jsem zastaralej.

Měl bych tam dát spodka, ale nechce se mi rozloučit s Waltrem Fürstem. Jsem pověřivý, ostatně je to jedno, spodek jako král. Šlehnu si Rudolfa Harrase, to je pan žaludský spodek, trumfováním králem, osmu, přiznat mi osmu a eso namaže příštím štychem, tak blbě je to ložený, a máme spolu barvy. Mají z pekla štěstí. Už bych snad měl trumfovat, aspoň jednou, i když mi to bude málo platný, ty dva trumfy jsou v jedné ruce a dvakrát si trumfnout nemůžu, ačkoli... Ale sedmu neprohráju, budu sice platit, ale pár halířů, aspoň to první vyhrání...

Nemám zatím ani desítku. Nevadí. Tvá hra ještě přijde, říkám si. Zatím hrajou bez tebe, dobře, tak ať hrajou, já počkám. Nevím sice dost dobře na co, ale počkám. Nic není hezčího než okamžik před rozhodnutím. Prodloužit ho do nekonečna. Aby rozhodnutí nikdy nepřišlo a všechno zůstalo otevřené. Všechny šance jsou otevřeny. Zatím se leccos nepovedlo. Dobře, to je riziko. Všechno se povést nemůže. Sázky, které nevyšly.

Červený král. Snad nejsou červené desítky rozhozené. To by mě dorazilo. Kéž by byly v jedné ruce!

I když už je to stejně asi jedno. Stovku mít nemůžou, nemají dvacku, a i kdyby ji měli, dvě přece udělám, o trumfovní desítky nemůžu přijít, ale stejně je to svinsky rozložený – vezmu to třeba esem, to je jedno, takhle přijdu večer ke dveřím pokoje, kluk už byl v posteli, myslel jsem, že spí, kradu se po špičkách a zlehka otevírám dveře a najednou uslyším dětský hlásek, jak šeptá: Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku... Znáš tu modlitbu, učil jsem se ji kdysi v dětství, ale pak jsem na ni zapomněl a najednou mi ji připomněl hlas mého kluka. Ty nespíš? říkám hartusivě a kluk se zarazil a vytřeštil na mě kukadla. Už jsi doma, táto... Otevírá pusku, chce mi jako něco vysvětlovat, ale neví, jak do toho, až mi ho začalo být líto, tak jsem ho pohladil po vlasech a rychle jsem vyšel z pokoje, ať si kluk v klidu usne, hodil mi tam osmu, mám tedy taky stych, to už máme tři a dvě ještě uděláme, musí přijít s kulema – v jedné ruce nebyly, a stejně se vezu – jsem k smíchu.

Školy nemám, to je pravda, kdepak školy, ale na školení jsem byl třikrát, jednou dokonce celý měsíc. A Stalinovy spisy jsem odebíral, mám je ještě doma v kufru, všech třináct svazků. Na tý třináctce se to zarazilo, na tý nešťastný třináctce, a pak už to šlo všechno z kopce. Přišel ten darebák Chruščov, teď už to můžu říkat, že to byl darebák, prý zachránil mír, ale vodkdy mají revolucionáři hlavní starost, aby zachraňovali mír... Jakejpak mír, dokud nezvítězil proletariát a utištěný koloniální národy na celém světě. Můj kluk byl pes, kvůli mně ho vzali k psům, i když nebyl ani svazák a proklínal vojnu, kudy chodil, říkal – táto, já mám už ty blbárny plný zuby, a ani frajtra neudělal, zdrhl k nějakýmu souboru a brnkal na kytaru a já snil o tom, že budu mít vzornýho vojáka, a on se mi vrátil jako ucho s diplomem z nějaký soutě-

že estrádních souborů, pěknej pes. Tak nevím, jak chtějí s těma souborama hájit socialistickou vlast proti revanšistům, to je jedno, co nesu, třeba

červenej spodek, dal tam devítku – Kuoni d. Hirt. Kuoni d. Hirt se jmenuje červenej spodek, to bude asi nějaká zkratka, ale jaká, marně si lámu hlavu, co by to mohlo být za zkratku, d., nějaký člen nebo francouzský predikát de, ale proč by to zkracovali kvůli jednomu písmenu, Hirt., třeba Hirtenfeld nebo Hirtenbach, a je to vůbec něco, co je to vlastně Hirt – listuju ve své paměti v zásobě německých slov – Hirt je pastýř, ale je to vůbec německy, to Kuoni vypadá spíš na skandinávský nebo taky starogermánský tvar, co je to platný, když na to musím dát zase trumf. Jdi ven, rošťáku, štěstí jsi mi nepřines, a vyhazuji Waltera Fürsta, sklouzl po hladkém červeném spodkovi a spadl pod stůl. Úslužně jsem se vrhl pro kartu na zem.

Něco, něco tady musí být, co to všechno řídí, stáli jsme takhle jednou na balkoně, opírala se o má ramena, cítil jsem na šíji její dech. Co – ptám se – nejdřív jsem jí nerozuměl a pak jsem se dovtípil, že začíná zase o tom. V neděli předtím mě vytáhla do kostela. Kluk nebyl doma, bylo to o prázdninách, navrhla, že půjdeme někam na procházku. Šli jsme, ale daleko jsme nedošli. Začalo pršet, utíkáme parčíkem, nikde nic a před námi kostel, tak jsme se tam schovali. Oltář byl slabě osvětlen, ranní mše už skončila, několik babiček se sepjatýma rukama sedělo v zadních lavicích. Namočila dva prsty v křtitelnici a udělala křížek, nejdřív sobě a potom mně. Nebránil jsem se, tak hezky se na mě dívala, v kostele bylo temno, venku spustil vydatný liják, sedli jsme si do jedné z předních lavic, byli jsme sami...

Musím s králem ven. Žaludské eso mazuňk, kulovým esem to vzal domů. Přesně tak jsem to čekal. *Za mnou* – hlásím a vyhazuji karty na stůl. Házejí na stůl své. Červenou desítku jsem dostal. Ale co je to platné, s posledním štychem mám jen čtyři. Budu platit, i když málo. Člověk by se měl vždycky radovat, když v životě musí platit, ale jen málo. Je to, jako když se lacino vykoupí. Je to lepší než brát. Když bereš, vždycky se ti třese ruka. Něco ti hrozí, někdo tě varuje. Tíží tě svědomí. Dávat hodně je bolestné. Ale dávat málo, to je taková legrace. Něco musíš dát, tak dáš, a svědomí je klidné.

Na stole se před ním objevila hromádka drobných. Pardon, zapomněli jsme se dohodnout, jaký hraje-me. Snad desetiňkovej, tak dobře. Hra, flek a větší, čtyřicet, sedma dolů je dvacet, tak to bude po dvaceti. První prohrání mě stálo všehovšudy čtyřicet halířů. Jak laciný první krok do neznáma. Jsem s Walte-rem Fürstem docela usmířen.

vzala mě za ruku, má hebké měkké ruce, i když je často nesnesitelná. Nejdřív jsem té její otázce nerozuměl a potom jsem se dovtípil, už několikrát o tom začínala, vždycky tak neurčitě a zdaleka, ale sám jsem o tom taky přemýšlel, bez ní (a možná, že kdy-si předtím o tom mluvila), říkal jsem si , jak budeš vychovávat syna a jak dát smysl...

Sejměte – zaznělo tiše a zdvořile, ale důrazně. Ten člověk snad vůbec nevnímá, pak s ním hraj, utopí tě na nějakém hloupém přehození, neznáme se, tak se asi zpátky nic brát nemůže.

Sejmul a dávám já. Číšník přiskočil k našemu stolu. Sklenky byly prázdné... Je libo, pánové, ovšem-že je libo, nemůžeme tu sedět nasucho. Venku prší,

přišla skupina nových hostů, živě gestikulují před šatnou a cáká z nich voda. Kolik asi může být hodin

Ted' licituju já. První orientační přehlédnutí karet: zelenožlutá směs. Samé zelené a žaludy. Vida, je tu sedma zelená, a sedma žaludská. Že by... jen klid, klid. Osm, deset, král, eso zelený, to by šlo, to by docela šlo. Walter Fürst tu není, ale čert s ním, asi přináší smůlu. Osm, deset, král žaludů, hm... nicht schlecht, nicht schlecht, aber jsou trochu moc nízké a jen čtyři. Riskantní, riskantní na druhou hru. Když budou v jedné ruce trumfy a žaludy, je to flek a vezu se, ani nemusíme hrát. Ty potvoro, Itell Redding tu hloupě čumí docela osamělý, sám, plonkový, ruce sepnuté na meči a varuje, pozor, chlapče... Ale kdypak zase dostanu do ruky dvě sedmy. Nechám to plavat a urazím kartu... ehm...

Sedma. (Tu můžu hlásit směle.)

Mám, a dokonce červenou. Pravda, netrhám a chybí mi desítka, ale je jich pět a navíc ještě dvě esa: kulový a žaludový. Držím, kamaráde, držím, uvidíme, co ty na to.

Držím hubu – copak s tímhle sajrajtem – víš, kluku, dělnická třída – směje se mi do očí a říká, dědo, už zase kecáš, říká mi schválně dědo, i když mi není ještě padesát, pravda, vnučku už mám od jeho starší sestry, ale pro něj, smrkáče, přece nejsem žádný děda, a byl to dobrý kluk, už jako malýho jsem ho bral na ramena do průvodu, smál se, mával a křičel, ale kluci ve škole ho zkazili, a v učení, a na vojně, já myslel, kdovíjak ho tam nespraví, už když šel na tu vojnu, tak mi dělal starosti, ale tak je to všude, já někdy ani ty naše noviny číst nemůžu, samá kritika,

samý úvahy, a pořád nedostatky a obtíže, a ta naše poctivá dělnická věc

babo radí. Drží. Sedmu drží. Lepší. Na malýho vždyc-
ky uteču. Sedm, osm, deset, díra vedle díry, ale něco
snad koupím, eso, král zelený pryč, žaludským krá-
lem ven

Držím

Sto, přicházím do své míry. Chce se mi zase riskovat.
Celý život je vlastně riziko. Přijdeš domů, dveře ote-
vřené, skříň otevřená, papíry přeházené, knihy
zpřevrácené a všude plno světla. Stáhneš rolety, za-
táhneš záclony, někdo tu byl, každým okamžikem
může do tebe kdokoli beztrestně pronikat. Čím víc
jsem vás znal, tím mi bylo teskněji.

To ti to trvá, taky se bojíš, chceš držet, ale co čer-
vený, ty asi máš, máš jich plnou ruku. Cítím ji jako
vánek. Pohladí mě po tváři a zmizí. Je a není, není
a je. Dotkni se jí. Je. A není to jen tvá představa.
Obejmi ji. Je. A neobjímáš jen svůj přelud. Prolni jí
a dej se jí prolnout, na chvíli se propadne tvá samo-
ta, je tvá, ale je-li i tvá samota tvou představou

Dost

Pas, co jsem se napřemýšlel, jak bych ho z toho do-
stal, není špatnej, to ne, v kriminálu ještě nebyl ani
s partama darebáků necourá, říkám, že dělá jak kat
a vydělává, šetří, neutrácí (chce si koupit auťák), ale
říká, táto, já si umím vydělat a budu si taky žít, a tam
bych si vydělal eště víc a auťáky bych už měl aspoň
dva, protože já *umím* dělat, a říká to tak, jako kdy-
bych já neuměl, já, kterej těmahle rukama

Tak pojďte... a vida, nazdar, kamaráde, tebe jsem
potřeboval, žaludský svršek, v pěti, to už vám bude
veseleji, Wilhelm Tell, no jó, taková slavná osobnost,

ta mi musí přinést štěstí, deset červených, tak ty zas půjdeš zpátky a s tebou Itell Reding

Tak by to byla zelená a žaluda pomůže

Ten kluk má štěstí, máme to tržený, co jsem se o tom napřemýšlel. Doma mi vždycky říkali, nic takového není a nemůže být, jsou to všechno hlouposti, ale proč tolik lidí věří a je jim při tom dobře? Když jsem tenkrát kluka nachytil, neřek jsem nic a nic jsem z toho nedělal. Plete mu hlavu, to vím, ale stejně s tím nic nedokáže

Chtěl jsem nést svrška, ale včas jsem se zarazil.

Nesu já, řekl obřadně, aby mě jako včas usadil, a vida, s tím jsem já trouba nepočítal, samozřejmě nese on, no což, uvidíme, vynesl červený eso, biju zelenou osmou a kamarád, to je vlastně jedno, co kamarád, hodil tam červenýho svrška

Když tenkrát umřel Stalin, já to věděl, že to všechno půjde šejdrem, a pak u nás Gottwald, na Stalina strčili psí hlavu, jako co se napáchal všelijakejch zločinů, já tomu moc nerozumím, ale musel přece nějak naučit dělat ruský sedláky, ty byli vodjakživa lenivý, a jak by byli jinak dělníci mohli vládnout, a když kluk říkal, táto, koukej, sundej ten obraz ze zdi, ať tu nestraší, tak jsem se rozvztekal a říkám, hele, na to nešahej, já ho tu měl viset za Hitlera a nebál jsem se a teď – Copak ty tomu všemu věříš, a kluk se smál, hubu na celý kolo, a říká, to víš, že nevěřím, všechna politika je lumpárna. Ale ne naše dělnická, a on se pořád smál, čím dál tím víc se smál

tak teď vyzkouším žaludy, zkusím svrška, devítka, eso. Výborně, chlapci, už máte jen jednu. Teď zase půjdete o trumf. Kulový eso, desítka, trumf, sedm kulí.

Hra nabývala ostřejšího tempa.

Ale pozor na trumfy, už mám jen tři. Vyhnat ještě žaludu a jít o trumf – nebo si trumfnout – pozor – teď se musím soustředit, nebo

Cti otce svého i matku svou, a bylo to. Dnešní děti rodičům nadávají, plivají po nich, okrádají je, podvádějí je a perou se s nimi. Jeden takový synáček, a bylo mu všeho všudy třináct, povídá otcí, milý tatínku, proč bych tě měl ctít za to, že sis s maminkou počínal neopatrně?

Ale to je všechno vedlejší. Mě samého někdy posedne taková strašná touha v něco nebo v někoho věřit, věřit bezvýhradně a nedat si svou víru nikým vyvrátit. Všechno se hroutí, černé je bílé a bílé je černé, všechno se potácí, opilé nesmyslností každého okamžiku beznadějného života, i té smrti, k níž tak spolehlivě jdeme a které se bojíme. A najednou uprostřed tohoto chaosu opěrný bod

Trumf! Zelené eso mlasklo výhruzně o stůl. Padla devítka a spodek. Výborně – jsou tržené. Teď už zbyl jen jeden. Jen tak tak. Král žaludů – padl poslední trumf, zelený svršek a žaludový spodek. Chacha! Vyhráno. Neste už, co chcete. Červený král, sedma, biju trumfováním králem. A hážu karty na stůl. Přesně to vyšlo. Na chlup to vyšlo. Odvážnému štěstí přeje. Skoro všechno, co dělám, je takovéhle riziko. Vabank. Všechny ty náhody řeší počet pravděpodobnosti. Jenže hráč s ním nekalkuluje. Hráč jen předpokládá, že má x šancí pro sebe a y šancí proti sobě. Vsaď, vyhraješ snad. To x je neznámé, ale i kdyby je znal, kdyby věděl, že x děleno y má se jako $2 : 8$ nebo naopak, nebo že $x = y$, nic by mu to nebylo platné. Protože skutečný hráč v případě $1 : 99$ vsadí na jedničku.

Usrkl ze své sklenice, dlouho se hrabal v portmonce a vytáhl ušmudlanou tříkorunu.

Jednu zpátky – čtyři koruny zisku. Vida, vida. Čtyřicet haléřů prohra, tedy tři šedesát čistého zisku. Teď už to bude veselejší. Tvářím se chladně, o nic nejde, opravdu vlastně o nic nejde.

Smrkáč. Zapálil si nervózně se třesoucíma rukama.

Řekneme teď: někdo nebo něco tě varuje. Je čas přestat. Ale ne, to je jen taková legrace. Žena čeká doma na chleba a na okurky a třeba se zrovna modlí. Učí kluka, aby se modlil za tatínka. Tatínek hraje karty a prohrává, protože Bůh nechce, aby tatínek hrál karty. Karty jsou špatnost, jsou to čertovy obrázky. Je to směšné a je to moudré. Nikdo neví a nikdo se nedozví, že jsem tu hrál karty. Ale Bůh tě vidí, Bůh a tvé svědomí, v němž je Bůh.

Ten vobrázek jsem nesundal. Ať říkají, co chtějí. Tak jsem teda dědek a dědkové mají své vrtochy. Já se nedivím, že od nás, dělníků, utekli všelijaký inkoustové, i když se kdovíjak zapřísahali, já věděl, že od nás zase utečou, hned jak zafouká jinej vítr. Zase pro ně budem špinaví a negramotný. A naše hnutí k ničemu a partaj – já bych plakal, když sedím na schůzi a poslouchám tam ty řeči. Ale sami dělníci jsou vinni. Remcají a remcají, nadávají, nechtějí platit příspěvky. Soudruzi riskovali životy – a oni litují nějaký ty desetikoruny. Víš, soudruhu, říká mi tuhle od nás takovej frajer ze závodní rady, z účtárny, je socialismus chudej a socialismus bohatěj. A my chceme ten bohatěj, kde mají všichni všeho dost a obchody jsou zásobený a tak. A já mu říkám, a víš, soudruhu, socialismus, to musíš mít tuhle v srdci, jako to máme my, dělníci, a musíš věřit na svatou dělnickou věc a že revoluce vyhraje na celým světě a všichni chudý bu-

dou mít co jíst. A on říká, no jo, ale nejdřív musíme mít blahobyť u nás, abysme mohli dát příklad těm ostatním, a já říkám, v tom to právě je, že se u nás teď každej stará jen o to koryto, na brigádu už nikoho nedostaneš, když mu nezaplatíš, a víš, jak to bylo po válce, měli jsme heslo republiky více práce, to je naše agitace, co já nadřel brigádnicejch hodin, a všechno zadarmo, a to všechno, aby naše děti...

Odněkud se plazí divný, popínavý smutek. Vždycky se mi to stává, když se mi něco podaří. Buď přijde série dalších úspěchů, nebo se to zlomí a půjde malér za malérem. Život se sevře, vyjdu do mrazivého podzimního deště, ohrnu si límec a najdu prázdný byt. Všechno je v něm v pořádku, všechno je na svém místě, všechno se zdvořile usmívá, ale je tma. Projdu jedním pokojem, v němž nejsi. Projdu druhým pokojem, v němž nejsi. Projdu třetím pokojem, v němž nejsi. Jsi ve čtvrtém pokoji, ale to není můj pokoj. Z jednoho kouta se dívá mrtvá televizní obrazovka. Přejíždím malátnými prsty stupnici rozhlasových stanic. Někde se řeční, někde zpívají, někde hrajou, někde recitují – stanice splývají víc a víc, je to shluk šumů, jásotu, výkřiků, kvílení, zoufání, je to nesmyslný svět, který se někam řítí a neví kam, ani já to nevím, protože mu nerozumím.

Fort jsem já. Hm... taková divná karta: čtyři zelený se sedmou – devítka, spodek, eso, čtyři červený se sedmou – osma, devět, spodek a k tomu žaludy, desítka a spodek. Kdybych uměl velkoryse riskovat, nejen tak se držet u plotu, když to bylo skoro jasné (teď už se mi to zdá skoro jasné, když mám za sebou vyhranou hru), ale přece jen jsem měl pět trumfů a čtyři pomocné karty. A teď... buď bych musel koupit od každé barvy aspoň po jedné (a vysoké, mám to strašně

nízké), nebo by asi nejlepší byly dvě vysoké červené, dal bych si je jako trumf (to by bylo dvakrát dražší), a pak by záleželo na tom, jak by byly zelené ložené. Esem bych mohl trumfnout, kdyby byly v jedné ruce tři a v druhé jedna...

Sedma – to ti to ale trvalo, kamaráde, žádnou slávu v ruce asi nemáš.

Mám.

Ticho.

Pas.

No vida, dostal jsem to lacino.

jestli mi nezavřou, jinak ten chleba a ty okurky ne-koupím, v tom kostele jsem si připadal tak bezpečně, ze stěn vycházel pach zatuchliny, nevím kolik set let staré, smíšený s vůní kadidla, babičky vzadu neslyšně ševalily bezzubými ústy, a tady se končí... tady se nikdo na nic neptá, tady se prosí nebo děkuje, děkuje, ať to dopadne dobře nebo špatně, protože není-li vůle boží, ani vlas...

nevyšlo nám to. Přišla červená desítka a plonkový spodek kulí. A jeje, mám všechny spodky: tady čučí Walter Fürst se zeleným pérem za kloboukem, tady Kuoni d. Hirt s červenou šerpou přes prsa a za ní má trumpetku, asi je to pošťák – nebo lovec? a Rudolf Harras v přilbě s chocholem a v brnění a Itell Reding opírající se o meč. Jenže mít čtvery spodky a žádné pořádné kalhoty ani kabát – vydej se s tím na ulici. Nejsem sebevrah. Něco můžu pustit, mám nahráno. Kamarádi, nic se nedá dělat, zkrátka si zažebřám. Bude to žebrota hanebná, děravá až hanba, jedině červený mám zavřený od sedmi do spodka – zelený eso musí pryč a s ním... Tak kdo půjдете do talonu, Fürst, Harras, nebo Reding? Nejradši bych vás tam

viděl všechny, darebáci – je to vlastně jedno, půjde Harras a s Redingem půjdu ven
a Reding už leží na stole tváří k desce.

jakejpak bohatěj socialismus, o tom se nikdy nemlu-
vilo, socialismus je přece pro chudý, aby jako chudý
něco měli, a tak se to bohatějm vzalo a rozdělilo.
A potom, až bude všeho dost pro všechny lidi na
celým světě... Kdy to bude? ptá se mě kluk a zase se
tak divně šklebí, no kdy, až vyhraje revoluce po ce-
lým světě a nebudou už žádný války, protože všude si
bude vládnout pracující lid... A táto, kde si vládne
pracující lid? No, třeba v Sovětském svazu. A v Číně
taky? To se ví, že taky. A proč tedy Číňani tak Rusy
napadají... To je jeho, mě, starýho poctivýho chlapa,
chytat na všelijakejch ošemetnejch otázečkách. Školy
nemám, ale na školení...

Malej.

U mě dobrej, říká obřadně, bylo by to moc velký
riziko, podle mě může mít sedum červenejch a ne-
vím, jak to dokáže hrát kamarád.

váhal, váhal, *jó,* jen tak zabručel, kamaráde, můžeš
mít sedum zelenejch, možná že tě tam dáme na žalu-
dy, nebo na kule, podle mý karty

Spodek kulí, eso

a vlastně na tom vůbec nezáleží. Ted' už to bude
taková myšárna, která mě bude stát maximálně ko-
runu. Jste, chlapi, moc opatrní. Jen buďte, máte asi
rodiny, a představte si, že byste při velkém hazardo-
vání prohráli dvacku. Mariáš není ruleta. Bože, to je
doba, co tam ten chlap může vymýšlet, tak tam ně-
co hodím, to je jedno co. Nemám rád, když se hraje
pomalu. Otupuje se pozornost, myšlenky se tříští,
rozptylují, a hra chce soustředění. Začíná mě bo-
let hlava, je tu špatný vzduch. Snad požádat číšníka,
aby otevřel okno. Ale asi by to neudělal, venku prší.

Pořád a vytrvale. Jít opatrně, přeskakovat louže. Být doma, otevřít první knížku, která ti padne do rukou, a z prvních tří řádek dvacáté osmé stránky usoudit... A co kdyby to byly integrály...

král, kristepane, vůbec jsem zapomněl, že jsem na řadě, snad abych se omluvil, ale to by vypadalo hloupě, hraje karty a spí přitom, dívám se zatvrzele do svého partu, nechci teď chytat jejich pohledy, řekli by, tak nad tímhle tak dlouho rozvažoval, mysleli asi, že nemám žádný kule a přemýšlím o tom, co bych nejlíp odmazal

nepřišlo žádné zjevení ani vidění a tak, vůbec na zázraky asi nikdy věřit nebudu, ale řekněme, že to tedy není bytost, nic, co by si člověk mohl představit, ale v tom chaosu zanikání a vzníkání a stavění a bourání prostě *něco*, uvěřit, že je něco, co trvá z ničeho a v ničem, to jsem si asi přečetl v nějaké knížce, ale o to nejde, všechno

bud' abych šel kulema hledat devítku nebo desítku, ale obracet se to nemá, tak radši se zbavím krále červenýho, uvidíme

Bez hněvu duše trpělivá
v očištcí snáší tresty časné,
a to, co učí, je tak jasné!

Ještě jeden verš, a ten je na čtvrté řádce, ten už k tomu nepatří. Filozofie odevzdání, filozofie hrůzy, filozofie resignace

na plavých bocích plachých strání
jediný vteřinový a svírající pohled, eso, spodek, bože, jaká nuda, jak rád bych vám to hodil na stůl a řekl, tady máte každéj padesátník, ale nebylo by to „hráčský“ (být „hráčský“, to je v kartách obřad, rituál,

to se cení jako čest mezi středověkými rytíři), a pak, lamte si trochu hlavy, zatímco za vedlejším stolem se bezostyšně objímá mladá dvojice, které do nás nic není, ani nám do ní, vlastně – ani nejsou tak mladí, ale v tom jejich objetí je něco mladého, určitě to budou milenci

a prší, hodinová ručička se posunuje z pětky na čtyřku, protože se dívám na ciferník v odraze protějšího zrcadla, pátý pokoj bude náš společný, pátý pokoj ve světě páté dimenze, tam bych tě mohl potkat v některém sychravém ránu, které patří

tak je zkusíme ještě jednou, červený svršek – Herrman Geszler, drží v ruce jakéhosi papouška

buď to všechno nemá smysl, je to takové beznadějně hemžení, nebo to vzniklo přece jen z něčeho a... necítil jsem nic než ruku, která mě stiskla, je to od ní vypočítaný manévr, ten déšť se jí ohromně hodil, nejprve jsem myslel, že kvůli tomu klukovi ztropím skandál, jak to, že beze mě a za mými zády, neřekl jsem nic, asi se hodně modlili, a *jejich* Bůh, jejich, tenkrát byl ještě jejich, snad je to tím, že stárnu a že se všichni pořád bojíme, ani snad dobře nevíme čeho

třeba osum, musím trochu klamat, trochu klamat a trochu být sám oklamán, v životě to už jinak nejde, byla to nějaká Bachova fuga v provedení Swingel Singers, která mne přivedla právě k těm řádkům na dvacáté osmé stránce první knihy, všechny knihy jsou první, musel jsem z jejího hřbetu sfouknout prach, prach pokrývá hustou vrstvou nepravidelně poskládané a rozházené papíry, mezi nimiž už velmi dlouho hledám jeden nesmírně důležitý, protože ztracený, v jehož záhlaví velká gotická písmena hlásala

eso žaludů, teď už si to ukázali

to si ještě nebyl na světě, a když to porovnáváš, jak to vypadalo, a proti tomu jak dneska... To je, víš, pokrok, říká, to je všude, neporovnávej, jak to bylo kdysi a jak je to dneska, ale jak to je u nás a jak je to třeba v Německu, on tam byl, v západním, ale jsou tam nezaměstnaní. Ale berou větší podporu než ty plat

devět kulí, tak tos vzal za ty pravý, jenže co já tam honem, abych neukázal, radši zelený, hodím jim tam deset žaludů

osum kulí

sakra, abych to nedohrál, tak jestli tam nemá ještě nějakou žaludu

sedma

haha, už došli, jen opatrně

devět zelených. Walter Fürst musí počkat, už mi zbyl poslední, už mi tu jediný zavazuje, poslední zádrhel –

a jéje, ty tam máš králíka, to jsem si teda moh klidně nechat spodka žaludskýho, jestli to máte takhle mrzácky ložený, tak to ještě nakonec vyhraju, takovej zdechlej malej

Zazněly varhany, jestli to ještě patřilo ke mši, ale asi sotva, ta už dávno skončila, možná že si tam jen tak někdo zapreludoval a posvátné tóny vyplnily celou chrámovou loď, sice na nic hrát neumím, jen tak někdy si zazpívám, ale vždycky jsem byl na hudbu citlivý. Cítil jsem na hřbetě své ruky ostrý tlak nehtů své ženy

deset zelených (poslední možnost, buď tohle, nebo už ho tam nedáme)

osum

a vezu se, Walter Fürst se šklebí, dělám na něj štych a prohrávám korunu, což je lhostejné, ale kdybych byl prve nemudroval a netaktizoval a hodil tam právě jeho, usmolenýho spodka zelenýho, a devítku si nechal, tak mě tam nedali a vyhrál jsem to. Po druhý s ním tedy prohrávám, chvála bohu, jsou to malé prohry, ale hodně malých proher nezachrání jedna velká výhra, člověk se nemá rozčilovat nad maličkostmi, vstanete ráno a neteče voda nebo nejde elektrický proud, v tramvaji vám schází deset halířů na lístek, tramvaj zatahuje, spěcháte, skočíte do jízdní dráhy na červenou a platíte pokutu, zpozdíte se o deset minut na velmi významnou schůzku, při obědě vyšplíchne mastná polévka na ubrus, začne vás pobolívat zub, z ničeho nic se dalo do deště, ačkoliv jste jen v košili, oprava vašich bot není ještě hotová a vedle v obchodě, kde na počkání zhotovují patentní klíče, mají inventuru. Celkem se nic nestalo, a na vás padá celé město, proklínáte život, svou práci, své přátele, a kdyby v jedné z takových vteřin vám někdo šikovně vtiskl do ruky revolver, s chutí se zastřelíte.

Ještě jednou, pánové, a tentokrát nečeká ani na obvyklé pokynutí hlavou, vůbec nic, zkrátka, neprojeví dostatečný odpor, a proto souhlasí.

všelicos pochopím, dovedu si představit veličinu nesmírně malou a naopak nesmírně velkou, ale vždycky musí něco vznikat z něčeho a něco se převrací zase v něco, ale nedovedu pochopit něco, co vzniklo z ničeho nebo co se obrací v nic. Snad je to příliš silný návyk trojrozměrného myšlení, i tu čtvrtou dimenzi si jakžtakž představuji, ale pořád je to konkrétní vztah, i když v těžko pochopitelných podmínkách.

Říká se, že smrtí člověk přechází v nicotu, to ale není pravda, jedině snad ve filozofickém smyslu, když člověk přestává existovat jako živá bytost. Ale ani to není hlavní: člověk přestává myslet. A tady je to: ztrácí se spolu s ním všechno, co ho činilo schopným myšlení, nebo schopnost myšlení (říkejme tomu lidově duše) trvá a máme tu tak zvanou nesmrtelnost duše. I ty největší skeptiky donutí smrt nějaké blízké bytosti věřit v nesmrtelnost duše. Najednou tu nemá zůstat nic z člověka, který vyplňoval můj život. Ten člověk se nějak přelil do mého vědomí. Je se mnou. A je tudíž nesmrtelný. I když...

takhle mizernou kartu jsem ještě neměl. Hnus. A sám jsem si to rozdál. Devět, deset, spodek (a jeje, zase Walter Fürst, s tím teda určitě prohraju), zelených sedum, osum, král žaludů, spodek, eso červený, deset, svršek (Stüssi d. Flurschütz) kulí. A ještě na zadáku. Tedy pánové, tentokrát pasuju jak brno, hrajte si, co chcete a jak chcete. Čau.

mně ti Čínani nejdou z hlavy. Jednou eště jako mladý kluk jsem čet nákej román, nebo co to bylo, takový povídání o žlutým nebezpečí, že jako Asiati potáhnou do Evropy jako oněhdá Tataři, že to musel Jaroslav ze Šternberka zachraňovat, a že zaplavějí Evropu a že s ní bude konec. Tenkrát mě to vylekalo, já byl hloupej kluk a všemu jsem věřil, co jsem čet. A tak na jednom školení jsem si na to vzpomněl a po přednášce o koloniální otázce jsem se přihlásil s dotazem, jako že jsem to čet v jedný buržoazní knížce, takovej drb, a aby nám to soudruh referent vysvětlil a ten – jo, *sedma, to mám*, z povinnosti, v kartě mám úplný hovno – řek, to že je teorie imperialismu, taková rasistická a fašounská, a taky že kolonizátoři takhle strašili lidi, aby ospravedlnili své

koloniální panství, a že lidová Čína je mírumilovnej stát, kterej nechce nic než svý území Tajwan, to že jim americký piráti uloupili

není to špatný, ale moc děr, velkej by snad z toho byl, ale plonkovéj červeněj král a spodek žaludů, a sedum, spodek kulí

dost

asi jsem unaven, necítím se dobře, stárnu, rád sedím doma, v teple, žena prostírá na stůl, kluk mi vyleze na klín a mně se nechce myslet a hledat a poznávat, chtěl bych už jednou mít pokoj, tohle je to, a za tím už není třeba nic hledat, ne proto, že za tím nic není, ale že tohleto je všechno, a všechno je Bůh –

pas, pas, kamarádi, už jsem vám řek, dělejte si, co chcete – ohne mich – bude to zbytečná hra, budeme se půl hodiny tahat o desítku, a i kdyby přestalo pršet, slunce už dnes nevyjde, je příliš pozdě. Do ulic se začínají vkrádat černé stíny. Obchody se budou zavírat, budou se zažehovat pouliční lampy a já tu skončím tenhle nudný hazard s šestákovým rizikem a půjdu poslouchat varhany při večerní mši nebo bigbítovou skupinu, sledovat pozdní chodce v parku, pozorovat dvojice ve frontě před pokladnou kina, uhadovat dramata za zataženými záclonami osvětlených oken ve vysokých patrech domů. Na křídlech telefonní linky nahlédnu do čtvrtého pokoje a půjdu tam, kam chodí lidé, kteří jsou sami (totiž všichni jsou sami, ale většina lidí si to neuvědomuje), do samoty. Samota na mě doma líně číhá jako měkká kočka, shodím ji z pohovky a sednu ke stolu. Dnes je n-tého x roku y. Toto památné datum si musím zapamatovat pro celý život, protože se už nikdy nebude opakovat.